

Türk Kütüphaneciliği ve Bilgi Dünyası Dergilerinin Özlerine Eleştirel Bir Bakış*

A Critical View to Abstracts of Turkish Librarianship and Information World Journals

Elsa Bitri** ve Hasan S. Keseroğlu***

Öz

Bilimsel iletişimin önemli araçlarından birisi, dergilerde hakemli makale olarak yayımlanan yazılar ve bu yazılardaki özlere dir. Öz, bir yazının tamamının okunup okunmayacağına karar verilmesini sağlayan stratejik bir bölüm ve o yazının bilimselliğinin göstergelerinden biridir. Nitelikli bir öz belirli bilgileri içermelidir. Türkiye’de kütüphane ve bilgin bilim alanında yayımlanan iki temel dergideki [Türk Kütüphaneciliği (TK) ve Bilgi Dünyası (BD)] özler ele alındığında, bir özde bulunması gereken belirli özellikleri taşımadıkları gözlenmektedir. Buna göre bu çalışmada, her iki derginin özlerinde öz hazırlama yönündeki özen, eğilim ve tutumlarının saptanması amaçlanmaktadır. Araştırma kapsamında iki dergide 2009-2013 yılları arasında yayımlanan toplam 162 hakemli makalenin (TK 80, BD 82) özleri, temel öz öğeleri, dil ve anlaşılabilirlik, sözcük ve tümce sayısı açısından analiz edilmektedir. Veriler Excel programı ile değerlendirilmiş olup, her bir öğe için iki dergi arasında karşılaştırmalı bir yol izlenmiştir. Her iki dergide de önemli oranlarda hipotez (TK %68; BD %95) ve yöntem (TK %54; BD %68) yer verilmediği; ancak dil ve anlatım (TK %99; BD %83), kapsam (TK %99; BD %87) ve amaca (TK %91; BD %88) daha çok özen gösterildiği görülmüştür. Elde edilen bulgular, TK ve BD’de özler bağlamında zaman zaman bilimsellik ölçütlerinin göz önüne alınmadığı sonucuna varılmış olup genellikle TK dergisindeki özlerde BD dergisi özlerine göre özlerin taşıması gereken ölçütlerin daha başarılı bir biçimde yerine getirildiği bulgulanmıştır. Nitekim, her iki dergideki öz niteliğinin artırılması için yayın politikalarının geliştirilmesi, yazı hazırlayan yazar/araştırmacılar ile bu yazıları “onaylayan” hakem/akranların akademik yayın ve yazım davranışının değiştirilmesi, bu konuda bilinç oluşturulması ve/veya güçlendirilmesi gerektiği sonucuna varılmıştır.

Anahtar Sözcükler: Bilimsel dergi; öz; kütüphane ve bilgin bilim dergileri; Türk Kütüphaneciliği; Bilgi Dünyası; öz verme.

Abstract

A fundamental means of scientific communication are the peer reviewed articles published mainly in scientific journals and their abstracts. The abstract is a critical indicator of scientificity of an academic article, and a strategic tool enabling the decision of what to and whether to read the full text of an article or not. A qualitative abstract has to contain some basic information. It has been observed that abstracts of two major journals -Turkish Librarianship (TL) and Information World (IW)- which contribute to the improvement of Library and Information Science literature in Turkey do not meet the abstract requirements. This study, aims to determine the tendency and attitudes regarding the abstract writing

* Bu makale, yazarların 3-5 Eylül 2014 tarihlerinde Kastamonu Üniversitesi’nde düzenlenen “Uluslararası Kütüphane ve Bilgin bilim Felsefesi Sempozyumu” nda sundukları bildirinin gözden geçirilmiş ve genişletilmiş metnidir.

** Öğr. Gör., Kastamonu Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü. e-posta: ebitri@kastamonu.edu.tr

*** Prof. Dr., Kastamonu Üniversitesi Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü. e-posta: keseroglu@kastamonu.edu.tr

in these two journals. The study has been limited to analysis of Turkish abstracts of 162 peer reviewed articles (TL 80 and IW 82 articles) published in the 2009-2013 time period in the context of major abstract elements, language and expression, and number of word and sentences used. Data gathered was analysed and comparatively evaluated by means of Excel. It is seen that a significant number of papers in both journals are deficient in clearly stating the hypothesis (TL %68; IW %95), method (TL %54; IW %68), while behaving more rigorously in language and expression used (TL %99; IW %83), determining of scope (TL %99; IW %87) and aim (TL %91; IW %88) of the study. Results show that abstracts in TL are generally more rigorously prepared than those in IW and they prove the hypothesis which stated that papers in both journals time to time do not take into consideration the scientific and professional criteria of abstract writing. As a conclusion, the need to update and strengthen the editorial policies of the journals, increase of academic writing and scientificity awareness in both writers/researchers and peer reviewers has been stressed and some suggestions were offered in this context.

Keywords: *Scientific journal; abstract; library and information science journals; Turkish Librarianship Journal; Information World Journal; abstracting.*

Giriş

Bir bilim alanının gelişimi o alanda yapılan araştırma ve yayın üretimine bağlıdır. “Yayımlanmak istenen bilimsel yazılar, dergi editörü ve konularında uzman danışmanların (hakemlerin) değerlendirme sürecinden geçer” (Bahşişoğlu, Duran ve Yıldızeli, 2007, s. 79). Genel olarak Türkiye’de üretkenlik ve üretkenliğe bakış açısı “akademik yükseltme ölçütü” olarak algılanmaktadır. Yükseltmek, “üretken görünmek” adına yapılan bazı araştırmalar ne yazık ki bilimsel olmaktan uzak olduğu gibi, okuyucuların zihninde yanlış bilgilerin doğru olarak algılanmasına, yanlış uygulamaların yaygınlaşmasına ve dolaylı bir biçimde, bilime karşı olumsuz bir tutumun gelişmesine de neden olabilmektedir. Kimi zaman, genç araştırmacıları araştırmaya özendirmek, alanda belirli kıdemli kişileri kırmamak, dergiye yazı yetiştirmek, sayıyı doldurmak gereksinimi gibi gerekçelerle bilimsel dergilerde bilimsel olamayacak nitelikte yazıların kabul edildiği de bir gerçektir (Başar, [2013?], s. [1]). Türk kütüphane ve bilgilendirme alanyazınında buna benzer kaygıların önüne geçilebilir. Bilimsel yazı, bilimin nitelikleri olarak bilinen nesnellik, sistematiklik, olgusallık, evrensellik, akılcılık, genelleyicilik (Karasar, 2009, s. 12) gibi ortak değerleri taşımasını gerektirir.

Bilimsel dergi makalelerinin çokluğu, okumada seçiciliği zorunlu kılmaktadır. Örneğin 2010 yılında ISSN numarası alan dergilerin sayısı 65.534; aktif ISSN sayısı 943.429’dur. Aktif, hakemli e-dergi sayısı 26.710’dur (Dilek-Kayaoğlu, 2011, ss. 34, 54). 2006 yılında bilimsel dergilerdeki makale sayısı yaklaşık 1.350.000 olarak hesaplanmıştır (Björk, Roos ve Lauri, 2009). Böylesine çok yayın arasında seçiciliği kolaylaştıran araçlardan ilk akla gelen, bilimsel kısa özet olarak tanımlanan özdür. Aradığımız, çalıştığımız konuya ilişkin bilgileri önce özetde görmek, bulmak, kaynak çokluğunda bizi sağlıklı sonuçlara götürmesi açısından önemlidir. Öz bilgisi hemen hemen bütün disiplinlere ait hakemli dergilerde yer almaktadır. Türk kütüphaneciliğine bilimsel alanda kaynaklık eden ve besleyen iki temel dergi *Türk Kütüphaneciliği* (1987-) ve

Bilgi Dünyası (2000-) dergileridir. *Türk Kütüphaneciliği* dergisi, Türkiye’de yayımlanan ilk kütüphanecilik dergisi olma özelliğini taşımaktadır. 1952’de Türk Kütüphaneciler Derneği’nin (TKD) resmi yayın organı olarak *Türk Kütüphaneciler Derneği Bülteni* adıyla yayın yaşamına başlamıştır. Dergi 1987 yılından beri *Türk Kütüphaneciliği* adıyla yayımlanmaktadır. Üç ayda bir yayımlanan dergi 1995 yılından itibaren de hakemli olarak yayın yaşamını sürdürmektedir. Üniversite ve Araştırma Kütüphanecileri Derneğinin (ÜNAK) resmi yayın organı olan *Bilgi Dünyası* dergisi ise ilk sayısından itibaren hakemli olarak altı ayda bir yayımlanmaktadır.

Her iki derginin hakemli makaleleri “*Türkiye Makaleler Bibliyografyası*”, “*Library and Information Science Abstracts (LISA)*”, “*TÜBİTAK-ULAKBİM Sosyal Bilimler Veri Tabanı (SBVT)*”, “*Directory of Open Access Journals (DOAJ)*”, “*E-Prints in Library and Information Science (E-LIS)*”, EBSCO Host “*Library, Information Science and Technology Abstracts (LISTA)*” ve *ASOS Index* gibi önemli veri tabanlarınca dizinlenmektedir (Türk Kütüphaneciliği, 2015; Bilgi Dünyası, 2015). *Bilgi Dünyası* ayrıca *Scopus*, *Index Copernicus*, *Araştırmax* gibi veri tabanlarında da dizinlenmek üzere kabul edilmiştir (Bilgi Dünyası, 2015). Açık erişimli olan her iki dergi de Thomson Reuters, Social Sciences Citation Index’te dizinlemek üzere değerlendirme sürecindedir.

Dergilerle ilgili değerlendirilmeler alanyazınımıza genellikle bibliyometrik çalışmalarla yansımaktadır. Örneğin, Türk Kütüphaneciliği dergisinin Türkiye’de yayımlanan akademik dergiler içerisindeki yeri (Kozak, 2002), dergide 1987-2001 yılları arasında yayımlanan makalelerin bibliyometrik profili (Tonta, 2002); Bilgi Dünyası dergisinin genel tanıtımı ve sorunları (Bahşişoğlu, Duran ve Yıldızeli, 2007), bibliyometrik profili (Taşkın ve Çakmak, 2010), dergi editörlüğü sorunları (Yıldızeli, 2011) ve her iki derginin atıf analizine (Atılğan, Atakan ve Bulut, 2008) ilişkin çalışmalar bulunmaktadır. Ancak bu dergilerin değerlendirmelerinde, doğrudan öz bilgisini ele alıp irdeleyen, öz bilgilerine ilişkin kapsamlı bir çalışmaya rastlanmamıştır. Dener ve Yıldızeli’nin (2006, ss. 45-46) çalışmasında öz yazımına ilişkin genel değerlendirme yapılmış, özlerin önemsenmediği, belirli bir standardı olmadığı yönünde bir yargıya varılmıştır.

Dener ve Yıldızeli’nin (2006) saptamasından yola çıkarak bu çalışma ile, *Türk Kütüphaneciliği* ve *Bilgi Dünyası* dergilerinde yer alan özlerde öz hazırlamada gerekli öğelere yer verilip verilmediğinin araştırılması tasarlanmıştır. Çalışma “TK ve BD dergi özlerinde genellikle öz öğeleri göz önüne alınmamaktadır” hipotezine dayandırılmıştır. Her iki dergide 2009-2013 yılları arasında yayımlanan toplam 162 hakemli makalenin (TK 80 ve BD 82) özleri “giriş (veya sorun), amaç, araştırma sorusu(ları) ve hipotez(ler), yöntem ve veri toplama teknikleri, bulgular ve sonuç” öğelerinin varlığına dayanarak nicelleştirilmekte, özün doğasına uygun ve anlaşılır olup olmadığı incelenmektedir. Veriler Excel programı ile değerlendirilmiştir. Her iki derginin bu yöndeki genel durumu saptanırken karşılaştırmalı bir yol izlenmiştir.

Dergilerin değerlendirilmesine geçmeden önce, öz’ün tanımı, temel özellikleri ve öğelerinin ortaya konması çalışma için anlamlı olacaktır.

Öz

Day (2004, s. 31) özü, “kısa özet” olarak adlandırmakta ve “makalenin 250 sözcüğü geçmemesi gereken küçültülmüş bir biçimi” olarak bakılması gerektiğini belirtmektedir. Dener ve Yıldızeli (2006, s. 38) özü, “uluslararası standartlara göre bir belgenin kısa ve açık anlatımını içeren bir yazı” olarak belirtmektedir. TÜBİTAK-ULAKBİM (2013, s. 13) özü, “okurlar için bir harita işlevi gören, makaledeki bilginin kısa bir tanıtımı” olarak tanımlamaktadır.

Birçok Türkçe hakemli dergide “abstract” karşılığında “öz” değil, “özet” ifadesinin kullanıldığı görülmektedir. Türk Dil Kurumu’na (2015) göre “öz” “bir şeyin temel ögesi”, “özet” ise “bir yazı veya sözün anlamını daha kısa ve özlü biçimde veren yazı veya söz” anlamına gelmektedir. Türkiye Bilimler Akademisi’nin hazırladığı *Türkçe Bilim Terimleri Sözlüğü*, - *Sosyal Bilimler*’de (2011, s. 927) öz (abstract), “herhangi bir kitap, yazı ya da raporun en önemli ögelerine değinilerek hazırlanan özetçe”; “bir bilimsel çalışmanın kuramsal temel, yöntem ve bulgular bölümlerini kısaca anlatan yaklaşık 200 sözcükten oluşan ... kısa anlatım yazısı” biçiminde ifade edilmektedir. Aynı sözlüğe göre özet (summary) “herhangi bir kitap, makale ya da raporun temel ögelerinin değişmeyecek şekilde kısaltılması ve belgenin içindeki dikkat çekici bulguların ve sonuçların yeniden ifadesi”; “özellikle iki dilde yayımlanan dergilerde, tüm araştırma yazısının, özden daha geniş, asıl yazıdan daha kısa bir biçimde, çizelge ve biçimler verilmeden, kuramsal temel, yöntem, bulgular ve tartışma-yorum bölümlerinin aktarıldığı yaklaşık 1000 sözcükten oluşan kısa anlatım yazısı”; özetçe terimi ise “bir tartışmanın yalnızca önemli noktalarıyla kendini sınırlayan özet” anlamlarında kullanılmaktadır (*Türkçe Bilim Terimleri Sözlüğü* - Sosyal Bilimler, 2011).

Yukarıda belirtildiği gibi dergi ve makale sayısının artması özün önemini arttırmaktadır. Özü, bir araştırmanın bilimselliğini temsil eden ölçütlerden birisi olduğu kadar o araştırmanın temel ifadesi, görünen yüzü olarak da nitelenmek mümkündür. Hakemli dergilerin politikalarında özellikle hakemli makaleler için öz hazırlama koşulları vardır. Ulusal ve uluslararası sempozyum, konferans, kongre vb. bilimsel etkinliklerde ön koşul olarak bir (genişletilmiş) öz istenmektedir. Öz, pek çok durumda birçok dergi, veri tabanı ya da konferans kitabında bir araştırmanın yayımlanan tek bölümüdür.

Öz Özellikleri

Özün hem fiziksel hem işlevsel olarak farklı türleri ve özellikleri vardır. Özün temel özelliklerinden ilki, içerdiği ya da içermesi gereken bilgilerdir. Öz, araştırmanın kapsamını ve temel amaçlarını belirtmeli, kullanılan yöntemi tanımlamalı, bulguları özetlemeli ve araştırmanın temel sonuçlarını vermelidir (Day, 2004, s. 31). Kısaca öz, “girişi, yöntem ve teknikleri, bulguları, sonuçları, tartışma gibi ana bölümleri ve tanımlayıcı bilgileri çok kısaca özetlemelidir. Koopman (1997) ve Woodbury, Boyd, McNaughton ve Gregoire (2005, s. 30), bir özde bulunması gereken temel öğeleri araştırmanın öneminin ortaya konduğu veya nedenlerin açıklandığı giriş ögesi; hedeflerin, araştırma sorusunun veya sorunun belirtildiği sorun ögesi; yöntem ve teknikler ögesi; elde edilen bulgular ve bulguların anlamının açıklandığı sonuç ve

tartışma ögesinden oluşması gerektiğini savunurlar. Bu ögeler aşağıdaki gibi açıklanabilir:

- **Giriş:** Özün ilk bölümü genellikle araştırılan konunun arkaplanını betimleyen, amaç ve önemini açıklayan bir veya iki tümceden oluşur. Giriş bölümü hipoteze ya da araştırma sorusuna yönlendirebilir.
- **Hedefler/Araştırma sorusu:** Yanıtlanması, çözülmesi hedeflenen araştırma sorusu ya da sorunun bir ya da iki tümce ile ifadesinden oluşur.
- **Yöntem/Yaklaşım:** Araştırma tasarımını ve/veya gerçekleştirilme yöntem(ler)ini, izlenen yaklaşımı(ları) ve beraberinde kullanılan teknikleri genel olarak açıklayan bir ya da iki tümcedir. Araştırmaya bağlı olarak, sorunun çözülme yolu daha uzun ya da daha kısa da olabilir.
- **Bulgular:** Özün giriş bölümünde belirtilen amaç(lar)a ve sorulan sorulara ilişkin yalnız önemli bulguların/istatistiksel verilerin elden geldiğince kısa, net ve anlaşılır biçimde bir ya da iki tümce ile ifade edilmesidir.
- **Sonuçlar ve tartışma:** Özün son bölümü, yazarın bulgular ile ilgili yorumlarını ve araştırmanın söz konusu alana katkısını, önemini, dünyayı ve bilim alanını değiştirme etkisini betimleyen bir ya da iki tümceden oluşur.

Özün ideal uzunluğunun 5-8 tümce arasında olabileceği düşünülmektedir (Woodbury ve diğerleri, 2005). Öz, genellikle gerçekleştirilmiş ve sonuçlandırılmış bir çalışmanın rapora dönüştürülme eylemini ifade ettiği için geçmiş ya da geniş zaman kipi kullanılarak yazılır. Özde genellikle tablo, şekil, atıf ve kaynakça kullanılmaz. Uygun bağlaçlar kullanılarak bütünlüğün sağlanması, kısa, açık ve anlaşılır bir dilin tercih edilmesi son derece önemlidir. (Day, 2004, ss. 32-33; TÜBİTAK-ULAKBİM, 2013, s. 13).

Dünyada bir yılda yayımlanan bilimsel makale sayısının fazla olması göz önünde bulundurulduğunda, bu makaleleri okuma güçlüğü ortaya çıkmakta ve okumada seçicilik zorunluluğu söz konusu olmaktadır. Bilimsel yazı doğası gereği daha teknik bir dilin ve biçimin kullanılmasını gerektirebilir. Öz, okuyucunun kendi ilgi alanları ile söz konusu makalenin ilişkili olup olmadığına ve makalenin tamamını okuması gerekip gerekmediğine kısa sürede karar vermesini sağlayan (Day, 2004, s. 31) stratejik bir bölümdür. Bilimsel/akademik yazının amacı -genel olarak tüm yazıların amacı olduğu gibi- “okura ulaşmak” ise yazı “okurun” da anlayacağı kısalık, açıklık ve netlikte olmak durumundadır. Unutulmamalıdır ki bilimsel yazı, anlaşıldığı ölçüde değerlidir.

Bir özün özellikleri ile ilgili çok sayıda çalışmaya ve öneriye rastlanabilir. Dener ve Yıldızeli’ye (2006, ss. 38; 44) göre nitelikli bir özün sahip olması gereken temel özellikler aşağıdaki gibi sıralanabilir. Öz bilgisi;

- Başlık ile uyumlu olmalı
- Bilgi-yoğun olmalı
- Alıntılardan kaçınmalı
- Metnin içeriğini mantıksal bir sırada yansıtmalı

- Araştırmaya özgü özel teknik ve yöntemler geliştirilmemişse, kullanılan teknik ve yöntemlerin yalnız adlarının yazılmasına özen gösterilmeli.
- Araştırmada getirilen öneriler varsa bunlar, bulgular ve değerlendirmeler ile ilişkilendirilmeli
- Sonuç tümcesi en sonda yer almalı; bir sonucun ayrıntısına değinmek mutlaka gerekiyorsa, önce sonuç, sonra ayrıntı verilmeli.
- Bir bütünlüğe sahip olmalı
- Anlatımı kolayca anlaşılabilir
- Çelişkili ifadeler içermemeli
- Metinde belirtilmeyen bilgilere yer vermemeli
- Yorum, eleştiri ve yinlemeler içermemelidir.

Özetlemek gerekirse, öz; bir araştırma raporunun başlığından, kullanılan kaynaklara kadar tüm bölümleriyle içerik, bağlam ve düzen bakımından uyumlu, çelişkili ve/veya kararsızlık yaratan ifade ve anlamlardan uzak, genellikle alıntı, atıf, resim, grafik, tablo vb. gibi öğeler içermeyen, anlatımı hedef kitlesi tarafından kolayca anlaşılabilir, bilgi-yoğun, nesnel bir özettir, diyebiliriz. *American Journal of Epidemiology* baş editörü Szklo'ya (2006, s. 32) göre de uzun olan, kısaltmalara ve gereksiz/önemsiz ayrıntı ve bilgilere yer verilen özlerin herhangi bir dergi ya da konferans tarafından kabul edilme olasılığı azalır.

Bir özde bulunması gereken öğeler/bilgiler, özün bilgi verici ya da belirleyici oluşuna göre değişebilir. Yazılma amaçlarına bağlı yazım stilleri yönünden farklı özler vardır. *Sağlık ve Beşeri Bilimlerde Akademik Yayıncılık Kılavuzu* (TÜBİTAK-ULAKBİM, 2013, s. 19) öz türlerini, *bilgilendirici*, *tanımlayıcı* ve *yapılandırılmış* öz olarak üçe ayırmaktadır. Day (2004, s. 32) *bilgilendirici* ve *belirtici* özlerden söz etmektedir. Dener ve Yıldızeli (2006, ss. 38-39) “bilgi verme” ile “belirtme” arasındaki sınırın kesin olmadığını vurgulayarak kısmen tanımlayıcı kısmen bilgilendirici yani “kısmen bilgi veren ve kısmen belirleyici olan” özlerin göz ardı edilemeyeceğini söylemekte ve üçüncü bir öz türü olarak *karma özü* de eklemektedirler.

- *Bilgilendirici, bilgi veren ya da tamamlanmış öz*: Genellikle 100-200 sözcüklü olup, çalışmanın sorununu, sorunu çözmek için kullanılan yöntemi, elde edilen bulguları ve sonuçları ana hatlarıyla özetler ve makale ile ilgili genel bir bakış açısı sağlar (Day, 2004, s. 32; Abstract (Summary), 2015). Bilgilendirici özler tek başına bir belge olarak da değerlendirilebilir, bu nedenle elden geldiğince anlamlı bir bütünlük içerisinde olmalıdır (Demir, 2006, s. 35). Guimaraes'in (2006) çalışma sonucuna göre günümüzde çoğunlukla bilgilendirici öz hazırlanmaktadır (Vrijhoef ve Steuten, 2007, s. 124). Bu tür özler, ampirik çalışma metinleri ve bir ana konu etrafında yazılmış makaleler için daha uygundur (Yıldızeli ve Dener, 2005, s. 174).
- *Belirtici/belirleyici, tanımlayıcı/tanıttıcı ya da sınırlandırılmış öz*: Makalenin içeriği ile ilgili olup makalenin ayrıntısına inmeden konuyu çok kısa tanıtır. Belirtici özler, “sanki “içindekiler” listesinin bir tür kısa anlatımını verir ve tartışmalar, kitap

eleştirileri gibi yazı türleri için daha uygundur” (Yıldızeli ve Dener, 2005, s. 175).

- *Yapılandırılmış öz*: İyi kurgulanmış ve formatlanmış bir öz, o makalenin aranma ve erişilebilirlik olasılığını artırır. Bu nedenle, son zamanlarda öz için kimi gereklilikler geliştirme eğiliminin bir sonucu olarak IMRAD (Introduction, Methods, Results And Discussion) formatı yaygın olarak kullanılmaya başlanmıştır. IMRAD formatı 20. yüzyılın ortasında evrensel bir kullanım alanı bulmaya başlar ve 1970’lerde öz standardı özelliği kazanır (Sollaci ve Pereira, 2004). Üzerinde genel olarak uzlaşılmış yapı olan IMRAD, bir makalenin gövdesini oluşturan alt birimlerin başlıklarının İngilizce baş harflerinden (Introduction (Giriş), Methods (Yöntem), Results (Sonuçlar) and (ve) Discussion (Tartışma)) oluşturulmuş bir kısaltmadır. IMRAD formatına göre öz bilgileri/öğeleri birtakım temel soruların yanıtlarından oluşmaktadır. Bu sorular aşağıdaki gibi ifade edilebilir (Day, 2004, s. 8; Demir, 2006, s. 32-32; Gençosmanoğlu, 2013, s. 114):

1. Bu çalışma niçin yapılmıştır/sorun nedir? (Giriş)
2. Bu amaca ulaşmak için nasıl bir yol izlenmiştir/sorun nasıl çözülmüştür? (Yöntem)
3. Bu yolun sonunda ne bulunmuştur/sonuç nedir? (Bulgular)
4. Bu bulgular ne anlama gelir/bu deneyimden neler öğrenilebilir? (Sonuç ve tartışma)

Yayıncılar arasında, IMRAD formatına göre başlıklar düzeninde hazırlanan özler yapılandırılmış, tek bir paragraf biçiminde hazırlanan özler ise yapılandırılmamış ya da geleneksel öz olarak adlandırılmaktadır. Yapılandırılmamış özler, genellikle hakemli olmayan ve IMRAD formatına göre hazırlanmayan yazılar için daha çok kullanılmaktadır (Abstract (Summary), 2015). Ancak, yapılandırılmamış öz kullanan tüm dergilerin hakemli olmadığı yanlıgısına kapılmamalıdır. Yapılandırılmış özler de çeşitli dergilere göre farklılık göstermektedir (Guimaraes, 2006). Tıp alanındaki dergiler için geliştirilmiş olsa da IMRAD’ın diğer bilim alanlarına da uyarlanarak uygulanabildiği kanıtlanmıştır (Hartley, 2004). IMRAD’ın bir araştırma metninin önemli bölümlerini “dizinleme” mantığı, bir araştırma metni yazma (yazar), değerlendirme (editör ve hakemler) ve okuma (okurlar) eylemleri için kullanışlı bir yol haritası, kolaylaştırıcı bir ölçüt olmuştur (Day, 2004 s. 8). Yapılandırılmış özler, özellikle tıp dergilerinde öncülük etmek üzere, ampirik araştırmaların yoğun bir şekilde yapıldığı alanların uzman dergilerinde yer almaktadır (Yıldızeli ve Dener, 2005, s. 177). Yapılandırılmış özlerin üç temel hedefi vardır: okurları daha iyi bilgilendirmek, erişimi geliştirmek ve değerlendirmeyi (hakemliliği) kolaylaştırmak (Guimaraes, 2006; Vrijhoef ve Steuten, 2007, s. 124). Hartley (2004), tıp ve psikoloji alanlarına ait iyi bildiği öz konulu 31 çalışmayı geleneksel öz ile yapılandırılmış öz bakımından karşılaştırmış ve yapılandırılmış özün diğerine göre daha üstün yararları olduğu sonucuna varmıştır. Hartley’e göre yapılandırılmış öz geleneksel öze göre daha fazla bilgi içerir; aranması, erişilmesi ve okunması daha kolaydır; hakemlik sürecini kolaylaştırır

ve daha yazar ve okuyucu dostu niteliğindedir. Buna karşın, yapılandırılmış özler geleneksel öze göre daha fazla alan kapsar; kafa karıştırıcı dizgi düzeni söz konusu olabilir (Hartley, 2004, s. 368).

Öte yandan, özün niteliğinin araştırmanın niteliği ile ilgili olduğu kanıtlanmıştır. Nitelikli bir özün, nitelikli bir makalenin göstergesi olduğu söylenebilir. Özensiz hazırlanmış bir öz, makalenin de özensizce hazırlandığı izlenimini yaratabilir. Bu nedenle, özlerde niteliğin standartlaştırılmış bir yapı kazanması önemli olduğu kadar daha bilgilendirici ve kullanışlı olabilir (MzIntosh, 1996; akt. Timmer, Sutherland ve Hilsden, 2003).

Yöntem

Türkiye’deki kütüphanecilik ve bilgi ve belge yönetimi alanlarında önemli yere sahip olan *Türk Kütüphaneciliği* ve *Bilgi Dünyası* dergilerinin özleri bakımından değerlendirilmesi beş yıllık bir zaman diliminde (2009-2013) yayımlanan 162 hakemli makale ile sınırlandırılmıştır. Her iki dergide özgün bilimsel makalelerin yanı sıra, kişisel görüşler, kitap ve bilgi merkezi tanıtımları, haberler ve mesleki duyurular da yer almaktadır. Her iki derginin hakemli yayınlarında İngilizce ve Türkçe öz yer almaktadır. Ancak bu çalışmada bilimsel değerlendirme ölçütlerinin en önemli özelliği olan hakemli olma ölçütü temel alınarak sadece hakemli makaleler ve bu makalelerdeki Türkçe özler değerlendirilmiştir. Değerlendirmede, özlerde yer alması gereken öğelerin varlığını ve kolay anlaşılır olup olmadığını saptamak için içerik analizi yapılmıştır. Çalışmamızda beş yıllık (2009-2013) dergi özlerini inceleyerek, özlerde yer alması gerekli öğelerin yer alma durumu ve anlaşılabilirliği değerlendirilmiştir. Bu öğeler, yaygın olarak kullanılan IMRAD formatına göre;

- giriş (sorun, önem, amaç, kapsam, hipotez/soru),
- yöntem ve veri toplama teknikleri,
- bulgular ve
- sonuç ve tartışma’dır.

Öz öğeleri, “belirtilmiş” ve “belirtilmemiş” seçenekleri bağlamında değerlendirilmiştir. “Belirtilmemiş” seçeneği içerisinde, “ortaya hiç belirtilmemiş olanlar” ve “net olarak ifade edilmemiş olanlar ya da ifadeleri kolayca anlaşılır nitelikte olmayanlar” alt seçeneklerine yer verilmiştir. Birden çok kez okunmaya karşın bazı özlerde kimi öz öğelerinin anlaşılmasında güçlükler yaşanmıştır. Oysa bir özün temel amaç ve işlevi, hızlı bir biçimde okura metnin tamamını okuyup okumama kararını verdirmesidir. Bir özde kullanılan ifadeler kolayca anlaşılır değilse, öz, amacına ulaşmamış olacaktır.

Bulgular ve Değerlendirme

Bilgi ve Belge Yönetimi alanının yazınsal aynası olarak değerlendirilebilen TK ve BD dergileri, uygulama ve kuramsal açıdan ulusal ve uluslararası hakemli makaleler, görüşler, tanıtım yazıları, gündem ve toplantılarla ilgili haberlerle alana hizmet etmektedirler. İki dergide 2009-2013 yılları arasında toplam 162 (TK 80 ve BD 82) hakemli makale yayımlanmıştır (bkz. Tablo 1).

(Tablo 1): Yıllara ve sayılara göre TK ve BD dergilerinde hakemli makale sayısı

	Yıllara ve sayılara göre hakemli makale sayısı				Yıllık
	2009-1	2009-2	2009-3	2009-4	Ortalama
TK	8	3	4	4	5
BD	5	7	-	-	6
	2010-1	2010-2	2010-3	2010-4	2010
TK	3	3	5	6	4
BD	8	9	-	-	9
	2011-1	2011-2	2011-3	2011-4	2011
TK	2	2	1	1	2
BD	7	7	-	-	7
	2012-1	2012-2	2012-3	2012-4	2012
TK	4	7	2	4	4
BD	11	10	-	-	11
	2013-1	2013-2	2013-3	2013-4	2013
TK	8	5	4	4	5
BD	8	10	-	-	9

Dergilerin bu yıllar kapsamında yayımlanan makale sayısı cilt ve sayıya göre belirtilmiş, her dergi için bir sayıya düşen yıllık ortalama makale sayısı hesaplanmıştır. TK beş yıl içinde her sayıda ortalama dört, her yıl ortalama 16 hakemli makale yayımlamış, BD dergisi ise 2009-2013 yılları kapsamında her sayıda ortalama 8 makale, her yıl ortalama 16 hakemli makale yayımlamıştır. Bilindiği gibi BD dergisi yılda iki sayı olarak çıkmakta, TK ise yılda dört kez yayımlanmaktadır. Daha az sayı ile yayımlandığı halde BD, TK'nın sayı başına ortalama iki katı kadar makale yayımlamaktadır. Dergilerin yayınlanma sıklığını göz önünde bulundurduğumuzda ikisi arasındaki sayı başına ortalama makale sayısı farkını daha iyi anlayabiliriz.

Her iki derginin yayın politikaları incelendiğinde; TK (2015) dergisinde "...Türkçe ve İngilizce öz ("Öz" ve "Abstract" başlığı (kalın) altında 12 punto ve yatık)" ve BD (2015) dergisinde "...her iki dilde çalışmalarına yönelik bilgi veren ya da tanımlayıcı öze ve çalışmalarını niteleyen en az üç, en fazla beş anahtar sözcüğe (keywords) yer vermelidir..." biçiminde ifadelerin yer aldığı görülmüştür.

Bu ögeler dışında, çalışmada ayrıca, fiziksel uzunluk açısından özlerin tümce ve sözcük sayısı ile dil ve anlatım açısından ifade netliği ölçülmeye çalışılmıştır. Elde edilen veriler, Excel programı ile nicelleştirilmiş olup, sıklık oranlarıyla ilgili karşılaştırma Tablo 2'de yansıtılmıştır.

Bilgi Dünyası

(Tablo 2): Türk Kütüphaneciliği (TK 80) ve (BD 82) özlerinde öz ögelerini belirtme oranları

	Yer verilmiş		Yer verilmemiş		Anlaşılmıyor değil	
	N	%	N	%	N	%
Çalışmanın sorunu						
TK	77	96	3	4	1	33
BD	62	76	20	24	4	17
Çalışmanın önemi						
TK	71	89	9	11	2	22
BD	51	62	31	38	5	20
Çalışmanın amacı						
TK	73	91	7	9	2	29
BD	72	88	10	12	8	80
Çalışmanın kapsamı						
TK	79	99	1	1	-	-
BD	71	87	11	13	4	36
Çalışmanın hipotezi-soruları						
TK	26	32	54	68	11	20
BD	4	5	78	95	1	1
Çalışmanın yöntemi						
TK	37	46	43	54	3	7
BD	26	32	56	68	1	2
Çalışmanın veri toplama teknikleri						
TK	41	51	39	49	3	8
BD	48	59	34	41	-	-
Çalışmanın bulguları						
TK	54	67	26	33	4	15
BD	44	54	38	46	-	-
Çalışmanın sonuçları						
TK	55	69	25	31	2	8
BD	48	59	34	41	2	6

Sorun: Bilimsel bir araştırma, kafada karışıklık ve/veya kararsızlık yaratan ya da çözüm bekleyen bir soru ve/veya sorunla başlar. Tablo 2'deki bilgilere göre TK makale özlerinde çalışmanın sorununu belirtmeme durumu çok düşükken (%4; 3 öz), BD'de, hakemli makalelerin dörtte birinde (%24; 20 öz) sorun belirtilmemiştir. BD dergisinin bu oranı içerisinde sorunun belirtilip belirtilmediği kolayca anlaşılabilen dört makale (%17) bulunmaktadır.

Önem: Araştırmada ortaya konan sorunun neden sorun olduğu ve ortaya konup çözüm gerektirdiğinin açıklanması o çalışmanın önemi belirler. Sorunun çözümü ya da sorunun yanıtı bir bilim ve/veya uygulama alanına katkı sağlayacak nitelikte olması beklenir. TK dergisinde araştırılan konunun önemini belirtmeyen öz sayısı az iken (%11; 9 öz), BD dergisinde bu oran neredeyse üç katı kadar büyüktür (%38; 31 öz). Makale sayısının yarısı kadar özde konunun önemi belirtilmemekte, belirtenler

çinde (%20; 5 öz) az sayıda da olsa net ve anlaşılır ifadeler yer almamaktadır. *TK* dergisinde yaklaşık dokuz özden biri, *BD* dergisinde ise yaklaşık üç özden birinde önem belirtilmemektedir. *BD* dergisinde, *TK* dergisine göre önemi belirtmeme oranı üç kat daha fazladır.

Amaç: Bir araştırmanın temelidir. Amaçsız bir araştırma düşünülemez, bilimsel araştırma olarak kabul edilemez. Amacı açıkça ifade edilemeyen araştırmanın okura ulaşma olasılığı azalır. Veriler her iki derginin amaç belirtme bakımından birbirine yakın oranda olduğunu (*TK* %91; 73 öz ve *BD* %88; 72 öz) göstermektedir. *TK* dergisinde yaklaşık 11 özden biri, *BD* dergisinde ise yaklaşık sekiz özden birinde amaç belirtilmemektedir. *BD* dergisi, *TK* dergisine göre daha fazla eksik içermektedir. İlginç olan, *BD* dergisi özlerinde sekiz makalede amaç olabilecek ifadelerin anlaşılır olmamasıdır.

Kapsam: Kapsam belirtme açısından *TK* dergisi, *BD* dergisine oranla daha özenli görünmektedir. *TK* dergisi sadece bir çalışmada kapsamı belirtmiyorken *BD* dergisinde bu oran çok daha büyüktür (%13; 11 öz).

Hipotez/soru: Hipotez ya da soru bir araştırmanın belkemiğidir. Bir hipoteze dayandırılmayan araştırma düşünülebilir, ancak en azından yola çıkış sorusu olmayan bir araştırma düşünülemez. Her iki dergide de bu yönde ciddi eksiklikler görülmektedir. Genel olarak hipotezi ortaya koyma oranı düşüktür, ancak *BD* dergisi için bu sorun daha ciddi düzeydedir. Burada hipotezi belirtmeyen özler değil de belirtilen özler vurgulanabilir. *TK* dergisinde üçte bir oranında makale özünde hipoteze (%32; 26 öz) yer verilirken, *BD* dergisinde bu oran şaşırtıcı derecede azdır (%5; 4 öz); neredeyse makalelerin hiçbirinde hipoteze ilişkin ifadeler bulunmamaktadır. *BD* dergisi, *TK* dergisine göre hipotez belirtme açısından daha fazla eksik içermektedir.

Yöntem ve veri toplama teknikleri: Çalışmalarda yeni bir yöntem uygulanmadıysa, özde yalnızca ad olarak belirtilmesi yeterlidir. *TK* özlerinin yarısı (%54; 43 öz) hangi yöntemi kullandığını belirtmemektedir. *BD* dergisinde yöntem belirtmeme oranı, *TK*'ya göre daha yüksektir (%68; 56 öz).

Veriler, araştırmanın göz ardı edilemeyecek önemli bir ögesidir. Bir bilimsel çalışmada en az bir veri toplama tekniği kullanılır. Ne var ki *TK* dergisi özlerinin yaklaşık yarısında (%49; 39 öz), *BD* dergisinde özlerin yarıya yakınında, (%41; 34 öz) hangi tekniğin kullanıldığı belirtilmemektedir. *TK* veri toplama tekniğini belirlemede, *BD* dergisine göre daha eksiktir.

Bulgular: Bulgular, nicel araştırmaların önemli bir bölümüdür. Ancak, pek çok nitel-kuramsal çalışmada da bulgulara rastlamak mümkündür. *TK* ve *BD* dergilerinde ağırlıklı olarak istatistiksel çalışmalar olmasına karşın önemli bir bulgunun özde belirtilme alışkanlığının zayıf olduğu görülmektedir. Bu alışkanlığın yokluğu *BD* dergisinde daha belirgin (%46; 38 öz), *TK* dergisinde bu oran biraz daha düşüktür (%33; 26 öz).

Sonuç ve tartışma: Bir sonucu olmayan araştırma düşünülemez. *TK*'da yaklaşık üç özden birinde (%31; 25 öz), *BD*'de ise neredeyse iki özden birinde (%41; 34 öz) sonuç belirtilmemektedir.

Yukarıda, iki derginin özlere IMRAD formatının öğelerine göre değerlendirilmiştir. Buna ek olarak, bu çalışmada iki dergi özlere değerlendirilmesine tümce ve sözcük sayısından oluşan uzunluk ve dil ve anlaşılabilirlik öğeleri eklenmiştir.

Uzunluk: İdeal bir özlere uzunluğu 5-8 tümce ya da 50-250 sözcük arasında değişiklik gösterebilir. *TK*'da yer alan 80 özlere ortalama sözcük sayısı 129, tümce sayısı 6'dır. *BD*'deki özlere ortalama sözcük sayısı 137, tümce sayısı 6'dır. Her iki dergi tümce ve sözcük sayısı açısından ideal görünmektedir, ancak her iki dergide de bütün öğeleri içeren özlere rastlanmamaktadır.

Çalışmanın son değerlendirme ölçütü olarak dergi özlere kullanılan dil ve ifadelerin anlatımı Tablo 3'te yer almaktadır.

(Tablo 3): Dergilerde kullanılan dil ve anlatımın kolay anlaşılabilirliği

Dil ve anlaşılabilirlik	Akıcı ve anlaşılır		Akıcı ve anlaşılır değil	
	N	%	N	%
TK	79	99	1	1
BD	68	83	14	17

Dergi özlere, öz bütünlüğü bağlamında değerlendirildiğinde *TK* dergisinin *BD* dergisine göre daha kolay ve anlaşılır nitelikte olduğu söylenebilir. *TK* dergisinde 80 makale özlere birinde dil ve anlatım bakımından eksiklik görülürken, bu oran *BD* dergisinde *TK*'ya göre oldukça yüksek görünmektedir (14 özlere). Buna göre *BD* dergisinde 6 makale özlere biri kolay anlaşılır nitelikte değildir. *BD* dergisinde akıcı ve anlaşılır olmayan özlere, ağırlıklı olarak metnin özgün dili İngilizce olan makalelerin Türkçe özlere gözlemlenmektedir.

Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Genel olarak özlere, çalışmanın önemi, amacı, soru ve/veya hipotezi, kapsam, yöntem, veri toplama ve değerlendirme tekniği, elde edilen bulgular, bu bulguların önemi ve uygulanabilirliği ya da bilime katkısı belirtilir. Sözcük kullanımında açıklayıcı fakat ekonomik davranmak gereklidir.

Bilimsel iletişim tek başına işleyen bir süreç değildir. Derginin politikalarını belirleyen ve sürekliliğini sağlayan yayın kurulu, dergiye gelen yazıların kuramsal ve/veya uygulama açısından değerini, katkısını ve kabul edilebilirliğini “onaylayan” hakem/akranlar, yazıları yazan ve dergiler kanalıyla yayınlanmasını isteyen yazar/araştırmacılar akademik süreli yayıncılık zincirinin olmazsa olmaz halkalarıdır. Bilimsel iletişim için bu halkalar ve aralarındaki bağlantı son derece önemlidir.

Türk kütüphane ve bilgilendirme alanyazınında “akademik yükseltme”, “sayıya yazı yetiştirme” veya “genç akademisyenleri teşvik etme” kaygıları olmasa da, açıkça görülmektedir ki *TK* ve *BD* dergi özlere akademik yazım ölçütlerine çok özen gösterilmemektedir. Karşılaştırmak gerekirse de *BD* dergi özlere bu eğilimin *TK* dergi özlere göre daha belirgin olduğu sonucuna varılabilir. Her bir öğe için iki dergi arasında önemli oranlarda farklar vardır. Ancak bu durum, bir derginin diğerine göre daha çok veya daha az nitelikli oluşunu etkilemez, etkilememelidir de. Dergi özlere amaç, sorunun, hipotezin, yöntemin vb. önemli bilgilerin

belirtilmemesi, araştırma metninde de bu öğelere yer verilmediği anlamına gelmemektedir. Bilimsel iletişim yazar, editor ve hakem(ler) arasında paylaşılmış bir sorumluluktur. Bu durum, yazar(lar)ın, editörlerin ve hakemlerin genel olarak yazım ve değerlendirme aşamasında “çok özenli olmayan bir tutumu” olarak değerlendirilebilir.

Araştırmaları hazırlayan yazarların çalıştıkları alanlar veya kurumsal profili çalışmanın kapsamı dışında bırakılmıştır, ancak bilinmektedir ki yazarlar ağırlıklı olarak kütüphanecilik/bilgi ve belge yönetimi alanında çalışmaktadırlar. Bir meslek grubu olarak kütüphanecilerin/bilgi profesyonellerinin sahip olduğu temel/çekirdek bilgi ve becerilerden birisi de dizin ve öz hazırlama bilgisidir. Bu meslek grubuna hizmet eden, mesleğin ve bilimin gelişimine katkıda bulunan ve ağırlıklı olarak meslektaşlar tarafından yürütülen mesleki süreli yayınlardaki mesleki özen eksikliği, gerek mesleğe karşı algı ve tutumumuzu, gerekse eğitim ve uygulamaları gözden geçirmemiz gerektiğine işaret etmektedir.

Bunun için;

- Çeşitli düzeylerde akademik yazım bilinci oluşturulmalı ve bu yönde eğitim verilmelidir. Buna yönelik olarak, bütün bölümlerde lisans düzeyinde bilimsel araştırma ve/veya akademik yazım dersi verilebilir ya da benzer içerikte eğitsel programlar geliştirilebilir. Özellikle Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümleri eğitim programlarında “öz (ve dizin) hazırlama” dersleri daha çok uygulama ile güçlendirilmelidir.
- Süreli yayınlar alanyazının belirli aralıklarla gözden geçirilmesi ve belirli ölçütler bağlamında değerlendirilmesi gerekebilir.
- Dergi ve dergi editörleri genel olarak makale, özel olarak da öz hazırlamak konusunda özen gösterilmesi gereken noktaların açıkça belirtildiği yazılı politikalarını gözden geçirebilir, gerekirse yeniden yapılandırılabilirler. IMRAD formatı, yazım ve değerlendirmeyi sistematize ettiği gibi, erişimi ve okumayı kolaylaştırıp okura bilgileri anlamlandırma/ilintilendirme becerisini kazandırabilir. Dergilerin yapılandırılmış yeni politikalarında IMRAD ya da benzer bir format bağlamında yazıların hazırlanması istenebilir. Yapılandırılmış özün öğeleri önemlidir. Çünkü yazar(lar)ı, okurun gereksinim duyduğu temel bilgileri belirtmeleri yönünde zorlamaktadır. Bilimsel yazı, anlaşıldığı ölçüde anlamlı ve değerlidir. Bunun için yazarlara, yazılarına ilişkin biçimini göz ardı etmeden, açıklık ve kolay anlaşılabilirlik koşulu konabilir.
- Özellikle hakemli yazıları “onaylayan” hakem ya da akranlar, yapıcı olmak koşuluyla daha “sıkı” ve zorlayıcı “ilkeler” çerçevesinde değerlendirme yapmaları yönünde yöreklendirilebilir.
- Halkanın son ama en önemli parçası olan okurların da makaleleri açıkça eleştirmeleri sağlanırsa sorumluluk paylaşılmış olacağı gibi, bilimselliğin ulusal açıdan gelişmesine de katkı sağlanacaktır.

Bu çalışma ile, genel olarak ulusal, özel olarak da Türk kütüphaneciliği alanında yayın politikasının pekiştirilmesi/güçlendirilmesi ve yazar/araştırmacılar tarafından da bilimsel yayın yapma davranışının/tutumun geliştirilmesi ve hakemlerin daha yapıcı ve eleştirel bir yaklaşım izlemeleri konusunda farkındalık yaratılması; ileri araştırmalara yol açması ve Türk kütüphaneciliğinde bilimsel iletişimi iyileştirme çalışmalarını yüreklendirmesi ümit edilmektedir.

Kaynakça

- Abstract (Summary). (2015, 29 Nisan). *Wikipedia, The Free Encyclopedia içinde. 17 Mayıs 2015 tarihinde* [http://en.wikipedia.org/wiki/Abstract_\(summary\)](http://en.wikipedia.org/wiki/Abstract_(summary)) adresinden erişildi.
- Atılğan, D., Atakan, C., ve Bulut, B. (2008). *Türkçe kütüphanecilik dergilerinin atıf analizi. Türk Kütüphaneciliği, 22(4), 392 – 413.*
- Bahşişoğlu, H. K., Duran, Z. C. ve Yıldızeli, A. (2007). Mesleki ve bilimsel bir dergi: Bilgi Dünyası. Aytaç Yıldızeli ve Hatice Kübra Bahşişoğlu (Ed.), *Adile Günden Anısına Armağan: Bilgiye Erişimde Değişen Yollar ve II Tıbbi Bilgi Yönetimi ve Teknolojileri Sempozyumu* içinde (ss. 78-88). Ankara: ÜNAK.
- Başar, H. [2013?]. Araştırmaların bilimselliği: Eğitim ve Bilim Dergisi'nin 146. sayısındaki yazıların incelenmesi. 09 Aralık 2013 tarihinde <http://yunus.hacettepe.edu.tr/~alerbas/> adresinden erişilmiştir.
- Bilgi Dünyası. (2015). 15 Mart 2015 tarihinde* <http://bd.org.tr/index.php/bd/about> adresinden erişildi.
- Björk, B., Roos, A. ve Lauri, M. (2009). Scientific journal publishing: yearly volume and open access. *Information Research, 14(1), 15 Mart 2015 tarihinde 15* <http://www.informationr.net/ir/14-1/paper391.html> adresinden erişildi.
- Day, R. A., (2004). *Bilimsel makale nasıl yazılır, nasıl yayımlanır?*. (9. bs.). (G. A. Altay, Çev.). Ankara: TÜBİTAK.
- Demir, S. Y. (2006). IMRAD ve yazı hazırlamak. O. Yılmaz (Ed.). *Sağlık Bilimlerinde Süreli Yayıncılık. 3. Ulusal Sempozyum– 2006 içinde* (ss. 31-36). Ankara: TÜBİTAK.
- Dener, H. I. ve Yıldızeli, A., (2006). *Öz yazma: Süreç ve ilkeleri*. O. Yılmaz (Yay. Haz.). *Sağlık bilimlerinde süreli yayıncılık-2005. 3. Ulusal Sempozyum* içinde (ss. 37-48). Ankara: TÜBİTAK.
- Dilek-Kayaoğlu, H. (2011). Süreli yayınların yönetimi. (göz. geç. genşl. 2.bs.). İstanbul: Türk Kütüphaneciler Derneği İstanbul Şubesi.
- Gençosmanoğlu, R. (2013). Araştırma makalesi okunurken dikkat edilmesi gereken noktalar. *Kolon Rektum Hastalıkları Dergisi, 23, 113-117.*
- Guimaraes, C. A. (2006). Structured abstracts. Narrative review. *Acta Cirurgica Brasileira, 21(4), 263-268.*
- Hartley, J. (2004). Current findings from research on structured abstracts. *J. Med Libr Assoc., 92(3), 368-371. 10 Ağustos 2014 tarihinde* <http://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/>

- PMC442180/pdf/i0025-7338-092-03-0368.pdf* adresinden erişildi.
- Karasar, N. (2009). *Bilimsel araştırma yöntemi. (19.bs.)*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Koopman, Ph. (1997). *How to write an abstract*. 15 Mart 2015 tarihinde <http://www.ece.cmu.edu/~koopman/essays/abstract.html> adresinden erişildi.
- Kozak, N. (2002). Türk Kütüphaneciliği dergisinin Türkiye’de yayınlanan akademik dergiler içerisindeki yeri üzerine bir inceleme. *Türk Kütüphaneciliği*, 16(3), 217-247.
- Sollaci, L. B. ve Pereira, M. G. (2004). The introduction, methods, results, and discussion (IMRAD) structure: A fifty-year survey. *J. Medical Library Association*, 92(3), 364–371.
- Szklo, M. (2006). Quality of scientific articles. *Rev Saude Pública* 2006; 40 (N Esp), 30-5. http://www.scielo.br/scielo.php?script=sci_arttext&pid=S0034-89102006000400005 adresinden erişildi.
- Taşkın, Z. ve Çakmak, T. (2010). Başlangıcından bugüne Bilgi Dünyası dergisinin bibliyometrik profili. *Bilgi Dünyası*, 11(2), 332-348.
- Timmer, A., Sutherland, L. ve Hilsden, R. J. (2003). Development and evaluation of a quality score for abstracts. *BMC Medical Research Methodology*, 3. 10 Ocak 2015 tarihinde <http://www.biomedcentral.com/content/pdf/1471-2288-3-2.pdf> adresinden erişildi.
- Tonta, Y. (2002). Türk Kütüphaneciliği Dergisi, 1987–2001. *Türk Kütüphaneciliği*, 16(3), 282-320.
- Türkçe Bilim Terimleri Sözlüğü - Sosyal Bilimler. (2011)*. Ankara: Türkiye Bilimler Akademisi (TÜBA).
- Türk Dil Kurumu. (2015)*. *Güncel Türkçe Sözlük*. 10 Ocak 2015 tarihinde http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&view=gts adresinden erişildi.
- TÜBİTAK-ULAKBİM (2013). *Sosyal ve beşeri bilimlerde akademik yayıncılık kılavuzu*. 17 Haziran 2015 tarihinde http://uvt.ulakbim.gov.tr/sbvt/sbvt_kilavuz_2013.pdf adresinden erişildi.
- Türk Kütüphaneciliği. (2015)*. 15 Mart 2015 tarihinde <http://www.tk.org.tr/index.php/TK/index> adresinden erişildi.
- Vrijhoef, H. J. M. ve Steuten, L. M. G. (2007). How to write an abstract. *Eur Diabetes Nursing*, 4(3), 124–127. 10 Ağustos 2014 tarihinde <http://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1002/edn.93/epdf> adresinden erişildi.
- Yıldızeli, A. (2011). Akademik dergiler, editörlüğü ilgilendiren sorunları ve “Bilgi Dünyası”. *Bilgi Dünyası*, 12(1), 128-144.
- Yıldızeli, A. ve Dener H. I. (2005). Makalelerde öz hazırlama üzerine. O. Yılmaz (Ed.). *Sağlık bilimlerinde süreli yayıncılık-2005*. 3. Ulusal Sempozyum içinde (ss. 170-199). Ankara: TÜBİTAK.
- Woodbury, M. G., Boyd, M., McNaughton, V. ve Gregoire, D. (2005). How to write an abstract. *Wound care Canada*, 3(1), 30-33.

Summary

The development of a scientific field depends on the research done and publications produced in that field. Important tools of scientific communication are the academic/peer reviewed articles shaped as peer-reviewed papers in scientific journals, and abstracts shown in these articles. The abstract, is a critical indicator of scientificity of an academic article, and a strategic tool enabling the decision of what to and whether to read the full text of an article or not. An abstract takes place in almost all refereed journals related to different disciplines and is usually the most widely read, most easily accessed section of a research. It can be said that the abstract is the identity of a research paper reduced to one or two paragraphs or a few sentences, does not contain physical items such as tables, figures, references etc.

There are various formats of abstracts in various disciplines (such as descriptive, critical, structural, etc.). While some journals limit the quality of an abstract to some specific contextual components, some others may restrict to the number of words or phrases/sentences. A qualified abstract must contain certain information. Generally this information includes some contextual components such as the importance of the work, aims and objectives, questions and/or hypothesis, scope, methodology, data collection and evaluation techniques, the results obtained, the importance of these findings and their applicability (discussion).

Recently it has been observed that abstracts in Library and Information science serials in Turkey are not reflected properly. Based on this observation, our study aimed at determining the tendency and attitudes regarding the abstract writing in two major journals -Turkish Librarianship (TL) and Information World (IW) -which contribute to the improvement of Library and Information Science literature in Turkey by publishing various types of papers dealing with and presenting various problems and recommendations. The study has been limited to analysis of Turkish abstracts of 162 peer reviewed articles (TL 80 and IW 82 articles) published in the 2009-2013 time period in the context of major abstract elements, language and expression, and number of word and sentences used. Data gathered was analysed and comparatively evaluated by means of Excel. It is seen that a significant number of papers in both journals are deficient in clearly stating the hypothesis (TL %68; IW %95), method (TL %54; IW %68), technique (TL %49; IW %41), result (TL %33; IW %46) and conclusion (TL %31; IW %41) of the study while behaving more rigorously in language and expression (TL %99; IW %83), scope (TL %99; IW %87) and aim (TL %91; IW %88) of the study. It can be said that there exists a terminological misunderstanding and misuse of the terms "method and technique" and "results and discussion" in both journals. These terms are used in terms of one another.

Results showed that there is a tendency in both journals of not paying the needed attention to the abstracts of the papers published, and to compare it can be concluded that in IW abstracts this tendency is more distinctive. There are significant differences in every component of each journal. Results show that abstracts in TL are generally more rigorously prepared than those in IW and they prove the hypothesis which stated that papers in both journals time to

time do not take into consideration the scientific and professional criteria of abstract writing. Nevertheless, this result doesn't and shouldn't mean that one journal is better or worse than the other. Not determining the aim, scope, method, results, findings etc. of a research paper in its abstract doesn't mean that that paper doesn't give place to these important components in its body/full text.

Scientific communication is not an alone-functioning process; it is rather a chain of responsibilities of and shared amongst author(s)/researcher(s) of the paper, editor of the journal and peers. The lack of professional care in our professional periodicals reminds us the need to run through our perception and attitude towards the profession the education and practices as well. As a conclusion, the need to update and strengthen the editorial policies of the journals, increase of academic writing and scientificity awareness in both writers/researchers and peer reviewers has been stressed and some suggestions were offered in this context.